

ՊԱՅՄԱՆՔ

Լոյս Գաւառական Թերթը կը հրատարակուի Չորեքշաբթի օրերը :

Տարեկան գինն է 2 արծաթ միսիս :

Փոստայի ծախքը խմբագրութեան վրայ է :

Մէկ քերթը 40 փարս :

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Նամակ կամ ուրիշ գրութիւն պէտք է ուղղել Առ Մ. Գալիս-մանեան Կ. պոլիս, Չազմագըրլար, Սիւմպիւրի. Կ. քիւ 47, Տճն :
Մէկ անգամի համար 2 անգամեան պարկուրիւն կ'ըլլա :

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԱԻԱՌԱՍ

Մի քանի գաւառներէ առ մեզ հասած տեղեկութիւններէ դուրսեցնումք իմանալով թէ գիւղական ժողովուրդը կիւրակէ օրեր և երբեմն գիշերներ ի մի վայր հաւաքուելով կը կարդան եղեր Լոյս Գաւառական Թերթը հոն , ուր որ կը դրկուի , և այսպէս գիւղացւոց մէջ ընթերցասիրութեան փափաքն հետզհետէ կարծարծի :

Կրնամք ուրախ լինել եւ միտքաբերութիւն վայելել , տեսնելով որ մեր դժուարին ձեռնարկութիւնն իր ազգօգուտ նպատակին կը հասնի , այսինքն , ընթերցասիրութիւնը գիւղական ժողովուրդին մէջ ծաւալել կ'սկսի , առ աժմ աժման , այն է , փոստայի ծախքը խմբագրութեան վրայ ըլլալով հանգեւոր՝ տարեկան 40 դրուով գիւղացին լրագիր մը կ'ստանայ :

Գիւղ մը տարին 49 դրչ վճարելով ամբողջ գիւղացին պիտի կրնայ երկրագործական , անտեսական , արուեստական , կրթական , առողջական , և ընդառնադէպ ստանալ , ծանօթութիւն ունենալ աշխարհի վրայ դարձած անցքերուն և դեպքերուն , տեղեկութիւն առնուելու հետեւորազգացող մտաւոր , բարոյական , կրթական , նիւթական , ընկերական , ազգային եւ քաղաքական վիճակին նկատմամբ եւ հետեւաբար , դէպք բարոյապէս կապուիլ եւ յարաբերութեան մէջ մտնել իւր ազգակցայն հետ :

Եւ դարձեալ գիւղացին կարդալով Լոյս Գաւառական Թերթին մէջ ազգային եւ կրօնական յօդուածներ , ազգասիրութեան զգացումը կ'աճի եւ կը զօրանայ եւ հետեւաբար ճիշդութեամբ եւ միտքաբար ջանքերը զոր ի գործ կը դնեն անդադար , ապաքիւն կը մնան , եւ գիւղացւոյն սիրտն անբաժան կը կապուի ազգային-եկեղեցւոյ հետ , այն գիւղացւոյն , որ ստէպ զուրկ կը մնայ Աւետարանի քարոզչութիւններէն , եւ սակայն չաբաժը մի անգամ Լոյս Գաւառական Թերթին ստանալով իւր կրօնական պիտոյն ալ կը լցուի :

Ուրեմն , ամեն անգամ որ աղքատիկ գիւղի մը Լոյս Գաւառական Թերթ մը կը նուիրեն , անշուշտ ազգասիրական լաւագոյն գործ մը կատարած կը լինին , մանաւանդ թէ կարծեաց եւ գաղափարի միացման նպատակը կը լինին , որ մեզի համար յոյժ կարեւոր է :

Այսպիսի նուիրատուութիւնը միջոց են նաեւ քաջալերելու զխմբագրութեան , որ մեծապէս պէտք ունի , որովհետեւ բացի ժողովրդական համակրանքէ , չունիմք ոչ մի ընկերութիւն , որ մեզի օգնէ , ինչ-

պէս որ կ'օգնեն Պարտ , Աստուածաշունչի , Լէոնի եւ այլ ընկերութիւնք իրենց նպատակին ծառայող ձեռնարկութեանց :

Մեր ձեռնարկութիւնն ազգային նպատակի եւ եթէ կը վերաբերի . ուստի եւ անկ եղած . ընթերցան ալ Ազգէն , այսինքն . վերջէն կ'ապասեմք :

ԵՐՈՒՍԱՂԱՄԱՍՏ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿՆ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԱՄԱՍՏ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Ս. Երուսաղէմայ Ամեն . Ս. Պատրիարքն այս երկուշաբթի առաւօտ մայրաքաղաքս հասաւ և պարտուպառաջ յարգանքով և մեծարանքով ընդունուեցաւ Ազգին կողմէ :

Ն. Սրբազնութիւնը Պօլիս եկաւ ոչ թէ օգտախոսութեան և կամ այցելութեան , այլ Երուսաղէմայ 30,000 ոսկւոյ պարտույն համար :

Այդ պարագային զոր քննած է մասնաւոր կերպով Վանօրէից Խորհուրդը , Ազգային Վարչութեան Խառն Ժողովն և Պարտույն Բարձման Յանձնաժողովը , և զոր քննուած և վաւերացուած է Ազգային Ժողովը , դոյսացած է ոչ թէ շտապութեան և կամ յոռի մատակարարութեան պատճառաւ , այլ տուականի , թանգարանի , ժառանգաւորաց վարժարանի և այլ բարենպաստի ձեռնարկութեանց , կարեւոր և արտաքին կարգի ստիպողական ծախուց և զխաւարարար հասութիւն և մանաւանդ ուխտաւորաց նուազութեան պատճառաւ :

Ուստի , այս մասին ո՛ր և է կատարածի տեղի չկայ երբեք , և մանաւանդ ինչպէս որ բոնք , հաշիւները քանի՛ քանի բովերէ անցած և ճշգրտութիւնն ստուգուած , հաստատուած և հետեւաբար Ազգային Ժողովէն ընդունուած եւ վաւերացուած է իբր ազգային պարտը :

30,000 ոսկիին անունը լող ոմանք դուցէ սարսափին եւ ըսեն , ո՛հ , այդ ո՛րչափ պարտք է . բայց ինչ նշանակութիւն ունի ազգի մը մեծութեանն առջեւ 30,000 ոսկւոյ պարտքն , երբ , ինչպէս գիտեմք , շտապութեան եւ յոռի մատակարարութեան պատճառաւ դոյսացած չէ :

Հայք և միլիոնէն տեւի կը հաշուելին . բայց մեք զեղջերով կէսը , կը գտնեմք որ մարդ գլուխ 60 փարայ կ'ընայ յիշեալ պարտքը ջնջելու համար , որ անհրաժեշտ հարկ մ'է , որովհետեւ եթէ չը վճարուի , տոկոսը գիշերելով պարտքը կ'աճի : Եւ հետեւաբար Երուսաղէմն օր մը ծանր վտանգի մը ենթակայ կ'ըլլայ , որոյ վտանգ անշուշտ Ազգինն է :

Երուսաղէմայ Պարտույն Բարձման Պատ . Յանձնաժողովն , որ Ազգին վըս-

տահութեանն արժանի պատուաւոր եւ ազգատէր անձերէ կը բաղկանայ , Ազգին վիճակն եւ ժամանակիս պարագաները նկատողութեան առնելով , յետ հասուն քննութեան եւ խորհրդակցութեան՝ որոշած է տարին մարդու յաւիտէ 3 դշ հանգանակել եւ թէ այս նպատակաւ Ամեն . Ս . Ներսէս Ս . Պատրիարքն ալ քանիցս ազգու շրջաբերականներ ղրկած է ամեն տեղ :

Լոյսն , որ այս ինքրոյն նկատմամբ քանիցս զրած է , այս անգամ ալ կը փութայ մասնաւոր կերպով պատուարժան դաւառացի ազգայնոց ու շաղկապիւն հրաւիրել , յորդորելով որ իւրաքանչիւր ազգային փութայ մասնակցել սոյն 3 դշ հանգանակութեան , որ Երուսաղէմն ազատելու պիտի ծառայէ , Երուսաղէմ , որ ազգային , կրօնական եւ քաղաքական տեսակէտով մեծ կարեւորութիւն եւ նշանակութիւն ունի :

ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԵԶԻ ԿՈՒՏԱՅ ՄԵՆՔ ԻՆՉՈՒՒ ԶԻՏԱՆՔ

Այսպէս ըրեր է Վսեմ . Յ . Սպարթական Էֆէնտի , երբ Երուսաղէմայ Ամեն . Ս . Պատրիարքը Ն . Վսեմութեան գլխութեանը խնդրէր ի Երուսաղէմայ վիճակին վրայ :

Որքան մեծ են Վսեմ . Յ . Սպարթական Էֆէնտիի բարեբարութիւնքն առ Ազգն . նոյնքան վսեմ են իւր զգացումքն և բարձր , զի ուրիշ բան է փողքի և զուրկուելու համար տալ , և ուրիշ զգացումքէ մղեալ տալ :

Տարւ համար պէտք չէ միայն որ մարդ հարստութիւն ունենայ , այլ բաւական է որ սրտի և զգացման տէր լինի :

Որքան անձնք կան թէ հոս և թէ դաւառաց մէջ , որ հարուստ են , բաղում դրամ ունին , զեղխութեամբ և շտապութեամբ բաղում տոկոսներ կը վասնեն իրենց սին փառացի և հաճոյցն համար , և սակայն ազգային , բարեպաշտական , կրթական և այլ հանրօգուտ նպատակաց համար կամ բոլորովին կը զլանան և կամ այնչափ քիչ կուտան , որ իրենց զեղխութեան և շտապութեան համար միտած բաշում մեծամեծ դուրսանքներն քով ստորակէտ անգամ չէ :

Զմիւռնացի Վսեմ . Յ . Սպարթական Էֆէնտին անհունապէս կը գերազանցէ իր վսեմ զգացմանին և բարեբարութեամբ Պօլսաքիայի այն կարգ մը շտապ և առաջընդուն անտարբեր ազգայիններն , որ իրենց անունն անմահացնող գործ մը չունին , մինչդեռ Սպարթական Էֆէնտի ունի և տակաւին կուգէ ունենալ , զի սիրտ և զգացում ունի , և զի ազգատէր և կրօնատէր է :

Սպարթական Էֆէնտին թող օր նախ լինի Պօլսեցի և դաւառացի կարողութեան տէր ազգայնոց և թող փութան նորա օրինակին հետեւելու և առ աղջն բարեբարութեամբ նաեւ իրենց անունն անմահացնելու :

Փառքն առաքինութեան ստուերն է , որ կը վազէ միշտ առաքինի մարդու ետեւէն :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն . Ս . Ներսէս Սրբազան Պատրիարքն երկուշաբթի օր այցելութեան գնաց Երուսաղէմայ Ամեն . Ս . Կաթոլիկ . Պատրիարքին , որ երեկ ինքն ալ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Ն . Սրբազնութեան :

— Կրօնական գործոց Խորհրդական Գեր . Ս . Սիմէոն Սրբազան , Պատր . Փոխանորդ Բաւսնուգլեան Գեր . Տ . Գէորգ . վարդապետն եւ Բաբուր — Բաւսնուգլեան Ա . Յրէնկեան Էֆէնտիքաբաժ օրը պաշտօնական այցելութեան գնացին Ա . Նախարար Բաբուր . Ապտ — Իւլ — Բահման փայտին :

— Ազգ . Ժողովոյ Ատենապետաց Դիւանը եւ վարչական Խորհուրդը վաղը դարձեալ նիստ պիտի ընեն իւրենց տեղեկագիրը պատրաստելու համար :

Յառաջիկայ ամսոյ մէջ Ազգ . Ժողով պիտի գումարի , եւ իւր գլխաւոր զբաղումը պիտի լինի Պատրիարքական խնդրոյն դուրսագողիչ լծում մը տալ :

— Պատր . Գեր . Փոխանորդն եւ Սերաստիլի Գեր . Առաջնորդն անցեալ օր այցելութեան գնացին Տիարաքիւրիի նորոշակի կուսակալին եւ վճռալին՝ Ատենի նախագահ Սուրբուր Էֆէնտիին :

— Կարինէն լուր կը տրուի թէ դիտաւորութիւն կայ Ստանապոլէան վարժարանը վարժելու տեղոյն առաջնորդաւորանք փոխադրելու , որ գեղեցիկ չէնք մ'է :

— Յաւելով կ'իմանամք թէ Երզնկայի Առաջնորդ Դիմաքեան Գեր . Տ . Հմայեակ Ս . Արքեպիսկոպոսն անձնական տկարութեան պատճառաւ իւր վիճակէն հրաժարական տուաւ ըստիպուելու է :

— Նիկիովիկոյ Գեր . Առաջնորդը Պօլիս եկաւ , ուստից էլ իմիշտ պիտի մեկնի եպիսկոպոսական ատենան ընդունելու համար :

— Ազգամարէն տիւր լուրեր կը հասնին մեզ տեղւոյն ազգային գործոց նկատմամբ՝ որոյ վրայ կը հըրաւարեմք Ազգային Վարչութեան ու շաղկապիւն մասնաւորապէս :

• • • Տէր Խմբագրապետ

Յառաջիկայ Կիրակի Մայիս 2 Սերաստիլի առաջնորդ Գեր . Տ . Պատր . Ս . Արքեպիսկոպոս հանդերձեալ է Ս . Պատրարք մատուցանել և քահանայ ձեռնադրել զՏիարաք Մարգար Դուլիկի Վանիկի գիւղի վրայ , որ ի Բաղէշ : Ուստի ի գլխութեան բարեպաշտ ազգայնոց հաճեցէք հրատարակել զնրկայս և ընդունել կանխաւ խորհրդոյս շնորհակալքը :

Միտք յարգանք
Ի դիմաց թաղ . Խորհրդոյ
Ատենապետ
Ատենապետ
Կ . ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ Խ . Յ . ՍԱՐԱՃ
28 Ապրիլ 1882
Ի Ս . Յակոբ Եկեղեցի
Գաւառ — Փաշա

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

«Որպէս չ'աչի՛ր զի արտոյնն չ'եղ մարդիկ,
այնպէս և դուք արարէի՛ր նոցա»

Մովսիսական օրէնքը, որուն կը հետեւին հրեայք, կը պատուիրէ «տէր ընդ ական և ատամն ընդ ատաման» այսինքն, չարի դէմ չար հատուցանել զոր օրինակ՝ եթէ մէկն աչքը հանէ իւր ընկերոջը, սա ալ կրնայ հանել իւր ընկերոջը ական, սա ևս պէտք է որ հանէ անորը:

Այս օրէնքը, որ բնական օրինաց վրայ հաստատեալ է, արդարութեան օրէնք է, որուն կը հետեւին բոլոր քաղաքական իշխանութիւնք:

Մահապարտները մահուամբ պատժելու սկզբունքն ալ այդ օրէնքէն առնուած է:

Քրիստոս ալ չմերժեալ երբեք արդարութեան սկզբունքը, կենդանի, և սակայն Մովսէսէն տարբեր եղանակաւ կը քարոզէ:

Մովսէս իւր արդարութեան ըսկզբունքը՝ անձնական վրեժառութիւնը բանաւոր կը դադարէ, և կը քարոզէ՝ «չարը չորով փոխարինել»:

Իսկ Քրիստոս չարիք ըստածն անհետացնելու համար խիղճը դատաւոր կը կանգնէ մարդու և կըսէ՝ «ըրէք այլոց այն բանը, զոր կուզէք որ մարդիկ ընեն ձեզի»:

Քրիստոսի այն քարոզութիւնն համաձայն է դարձեալ բնականի և թէ արդարութեան, զի ով է այն որ իր անձին համար բարիք չուզէ և բարի չկամենայ:

Բնական է որ ամեն մարդ իրեն համար բարիք կուզէ և բարի կը կամենայ:

Ուստի, ինչպէս կը մտածէ մարդ իրեն համար, պէտք է որ մտածէ նաև բոլոր մարդոց համար, և հետեւաբար զգուշանայ այլոց չարիք հասցնելէ, որպէսզի ինք ալ չար չդնէ:

Մարդ թող հարցնէ նախ իր անձին թէ դո՞ւ կըլսո՞յ արդեօք երբ իր տունը, արտը, դրամը, կինը, զաւակը, ոչխարը, եղը և կամ իր ունեցած ո՞ր է մէկ բանը ձեռքէն առնեն, կամ երեքին ապտակ մը զարնեն, կամ հացը խեն, կամ իրաւունքն յախըտակեն, կամ զինքը բաժնասեն, ծաղրեն, նշաւակեն, զրպարտեն՝ չահուն դադին, և վերջապէս՝ որ և է չարիք մը հասցնեն:

Անշուշտ չի կայ մէկն որ ըսէ թէ՛ այո՛, կուզեմ և դո՞ւ կ'ըլլամ որ ընեն ինձի բոլոր այդ բաներն և կամ առնոցմէ մէկը:

Արդ, ինչ բան որ չուզեր մարդ իրեն համար, պէտք է որ չուզէ նաև ուրիշի համար. որովհետեւ, եթէ ինք իր չուզածն ընէ ուրիշի, ուրիշն ալ նոյնը կընէ իրեն, որովհետեւ ան ալ մարդ է որովհետեւ, կրնայ մտածել թէ իրեն եղածն անխառնութիւն է, և հետեւաբար կուզէ և կը վրափառի որ ինք ալ ընէ անոր այն բանը՝ զոր իրեն բռնու:

Որովհետեւ գիտեմք, և ցաւելով կը խոստովանիմք որ Հայուն չարիք հասցունողը շատ անգամ Հայն եղած է, կամ սանկ ըսեմք, խիստ շատ պարագաներու մէջ Հայը Հայէն կը վնասուի, Հայը Հայուն դէմ կընէ, Հայը Հայուն կը յոխորտայ և կան այնպիսի Հայեր որ կաշխատին Հայու կործանման և կարծես դո՞ւ կըլլան, մինչև իսկ յանձն կառնուն երթալ մատնել

օտարի և այսպէսով պատճառ ըլլալ նորա գործմանը, կըսեմք թէ այս ամենուն պատճառը իրենց սրտին մէջ խղճմունքը մարած և կրօնական ու բարոյական զգացումնին հետզհետէ դադրած ըլլալն է:

Եթէ այսպէս չըլլար, շատ մը «փօլիցտիկներ» և կամ «չօրպածի» կոչուած կարգ մը անձինք պիտի չուզէին խեղճ Հայոց արին արցունքովն հարստանալ և հետեւաբար դրամի և աղքեցութեան տէր ըլլալ:

Թողումք Եւրոպացիներն և ուշադրութիւն դարձնեմք Յոյն և Հրեայ երեւելեաց, և տեսնեմք թէ աղոնք որքան աղքատէր են, որքան կաշխատին իրենց աղքէն եղողներուն բարիք ընել և որքան Յոյններ և Հրեաներ ատոնց շնորհիւ գործի և դրամի տէր կըլլան և Յունաց ու Հրեայ մէջ հարուստներ օր օրի կը շատնան, և մեր մէջ հարուստ անձինք օր ըստօրէ կը պակսին, որովհետեւ երթալով կը պակսին մեր մէջ բարոյականութիւն. խղճմունք, կրօնական զգացումնք և ընկերայնութիւն, որով և աղքատութիւն:

Արդ, որովհետեւ մարդիկ պարտաւոր են աղքատէր ըլլալ (այսպէս կըսեմք, որովհետեւ աղքատութիւնը առաքինութիւնն է, այլ պարտաւորութիւնն է վնաս զի պարտաւոր է մարդ որ սիրէ իր բնառնին իր դաւաններն, իր եղբայրներն և բոլոր անոնք որ իր ընկերներն են, այսինքն, մէկ արիւնէ սերած են, մէկ լեզու կը խօսին և մէկ եկեղեցւոյ դաւաններ են), վասն զի աղքատէր ըլլալ ըսելն ինքզինք սիրել և իր օգտին և բարւոյն ջանալ ըսել է, ուստի Հայք ալ պէտք է որ իրենց բոլոր գործոցը մէջ կանոն դնեն Քրիստոսի այն խօսքն, որ կըսէ՝ «ըրէք այլոց այն բանը, զոր դուք կուզէք որ մարդիկ ընեն ձեզի»:

Ասոր հակառակն է՝ «մի՛ ընէք այլոց այն բանը, զոր դուք չէք ուզեր որ ուրիշներ ընեն ձեզի»:

Ուրեմն, ինչ որ կընէ մարդ, պէտք է նախ ինք իր խղճին թող հարցունէ, եթէ աղէկ է, և կուզէ որ ուրիշներն իրեն ընեն, թող ինք ալ ուրիշներուն ընէ:

Իսկ եթէ չուզեր որ այլք իրեն ընեն, թող ինք ալ չընէ ուրիշներուն:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՄՇԱԿԱԿԱՆ ԶՐՈՒՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Վեհաբար երէն)

ԼՈՅՍ. — Գիտութեանց այս առուր վիճակին մէջ լուսոյ վրայ խիստ օգտակար և հետաքրքրական տեղեկութիւնք գտնուած են, որոց գոնէ մէկ մասին ճանաչումը երկրագործին ալ անհրաժեշտ են. թէ կենդանական և թէ բուսական կեանքը լուսոյ կարօտութիւն ունի բուն այնպէս որ կարօտ է նաև ջերմութեան, օդոյ, ելն. և այս կարօտութեան պատճառ թէ և աւանդել մի միայն լուսոյ չափաւորութիւնը ջերմութեան ընկերացած ըլլալն կը համարին, բայց ոչ միայն այս պատճառաւ լոյսն օգտակար է, այլ բուն իսկ իւր ցոլացումը և քիմիական աղքեցութիւնն են անհրաժեշտ:

Ստորերկրայ հանքաց մէջ սուրճ գործաւորք և նեղ փողոցներով բարձրաշէն տուններու ստորին հարկերուն մէջ ընակող անձինք, որք էլն մը լոյս

հաղիւ կը վայելեն, ազատ լոյս վայելող անձանց չափ չեն կարող առողջ ապրիլ. կենդանիք ալ նոյնպէս են, միշտ անառք շուքի տակ պահուած կենդանիք անզօր կ'ըլլան և անոնց ոչ միտք, ոչ կաթիլ և ոչ կարգն ու սերը դուրսը ազատ լուսոյ տակ ապրող կենդանեաց սոյն բերքերուն չափ համ և կատարելութիւն կուենանալ լոյսէ դուրս կուած բոյսք ալ կը փոխեն իրենց բերական համն ու գոյնը. փոփոխութիւն մը, որմէ երբեմն մարդիկ օգուտ քաղել կը փութան: Օրինակի աղագաւ, աղցանք, հաղարը և այլ կանաչեղէնք որոց աւելի մատղաշ և ճերմակը կը վնասուի. ճիշդ այս վիճակը կընդունին, եթէ տերեւները վերի գլխէն կապուին և լոյսը շատ չը թափանցէ նոցա կեդրոնը, ինչպէս որ պարտիզպանք կ'ընեն. բայց բուսաբանագէտ այս եղանակաւ իրենց կատարելութիւնն հեռացած կ'ըլլան: Ընդհանրապէս բոյսք աւելի կը զօրանան և իրենց մասնաւոր յատկութիւնքը կատարելագոյն կ'առնան լուսոյ ներքեւ ապրելով. քան թէ շուքի մէջ:

Մէկ կողմը լոյս և մէկ կողմը մութ եղած տեղերը ինչ բոյս որ դնեն, քաժ ծիւրքը կամ շառաւիղները ու լըրուելով դէպ ի լոյսը կ'երկնան: Նոյնպէս պատկ. քով անկուած ծառերը միշտ իրենց գլուխը և ճիւղերը դէպի պատէն հեռուն կ'երկնցեն, և ծառախիտ անտառներու մէջ ամեն ծառ գլուխը քովիններէն աւելի բարձրացնելով՝ կարծես թէ լոյսը վնասուել կը ճգնի, ինչպէս նաև անտառին եզրը գտնուող ծառերը դէպի դուրս կը ծաւալեն ճիւղերնին:

Լուսոյ վրայ նշանակուած այս պարագաներէն կը հետեւի թէ երբ բուսոց աճումը զորացնել և բնական ճիւղաւորութեան հասցնել ուզեն, պէտք է զանոնք բաւական արձակ տնկել և նոսր ցանել. իսկ եթէ չահաւոր ըլլայ, զանոնք կերպիւ մը տկարացնել և վախկեցնել պէտք է խիտ ցանելով լոյսէ քիչ մը զրկել զանոնք. օրինակի աղագաւ ընտիր պաղոյ ծառերը, հնուացու բոյսերը հեռու հեռու պէտք է տնկել և ընտիր արմիք ու եփուն ու հաստ երգ ունենալու համար սերմը նոյնպէս նոսրկէլ ցանել պէտք է. իսկ կտաւատը և կանեփը՝ որոնց թելերը կտաւ գործելու յատկանալով որքան բարակ և ողորկ ըլլան այնքան յարգ կ'ունենան. և վարակը՝ որոյ երգէն խաղից մէջ շատ ընտիր և թանկագին փոխթիւք և գլխարկը կը հիւսուին, խիտ կը ցանուին, որպէս զի երկար և նրբաթել ցօղունք հասցնեն:

Լուսոյ բեղմնաւոր աղքեցութեանցը չարքին մէջ սա ևս արժան է գիտնալ թէ բոյսք օդը լուծանելով անկէ իրենց պէտք եղած ածուխը քաշել առնելու համար կարօտ են նաև լուսոյ աղքեցութեանը. ինչպէս նաև մշակուած հողի մը բարւոյնութիւնը կամ անոր մէջ գտնուող անիւթային նիւթոց քիմեապէս լուծումը՝ լուսոյ աղքեցութեան ներքեւ կրնայ կատարել:

ԶՈՒՐ. — Թէ բուսոց և թէ կենդանեաց բաղկացութեան մէջ լուսը անհրաժեշտ տարր մ'է որ դրոն ալ շարունակ նոցա մէջ կը ներածուի իրենց ծակտիքէն չողիացմամբ յօդոց մը ջուրին տեղը լեցնելու համար ել և մուտք մը, որ եթէ օդին խիտ ջերմ և չոր ըլլալով հաւասարութիւնը կորսնցնէ, կենդանութիւնն իսպառ կը վերջանայ: Բարեբաղդաբար օդն ալ կը պարունակէ բաւական

խոնավութիւն, այնպէս որ երբեմն երկրորդ բոլորովին չոր գտնուելով բոյսք իրենց տերեւներուն միջոցաւ օդէն կը քաշեն զայն: Օդոյ մէջ գտնուած խոնավութիւնը տար եղանակին տեսանելի չէ ինչպէս նաև չը տեսնուի ջրոյ մէջ հալած չաքարը. բայց երբ եղանակն այնքան տաք չէ և ջրոյ գոլորշաձեւ պղպղակները բաղմադէզ են օդոյ մէջ, այն ատեն ակներև կ'ըլլայ, և բոս տեղոյն կ'ըսուի ամպ կամ մառախուղ, յորոցմէ յառաջ կուգան անձրևը և եղեմնն, խիստ տաք օրերն անգամ օդոյ մէջ խոնավութիւն գտնուելը կրնայ սառագործիլ եթէ ապակիէ չիլի մը մէջ պաղ ջուր լեցնես. օդոյ մէջ գտնուած խոնավութիւնը չիլին վրայ խտանալով քրտինքի պէս կը թրջէ զայն և կը պղտորէ անոր թափանցիկութիւնը: Նոյնպէս քիչ մը աւելի խոնավութիւն գտնուած ատեն կիրք և զանազան տեսակ աղբը զայն ծծելով կը քայքային կամ կը լուծուին. կանեփէ և կտաւատէ ուրած չունները և աղիքէ շինուած լարը (փրիշ) կ'ուռնի՝ ու կը կարճենան. նոյնպէս վայտը կ'ուռնի, որով պատուհանները և դռները այն ատեն լաւ մը չեն ծածկուիլ: Թրջելով կամ խոնավութիւն ծծելով մաղը ընդհակառակն կ'երկնայ, և եթէ ուրք ունի, կը քակուի և կը շտկի. վերջապէս՝ երբ օդը չափազանց խոնավութիւն պարունակէ, սովորականէն աւելի ծանրանալով նեղութիւն կը պատճառէ մարդոց և կենդանեաց:

Օդոյ մէջ գտնուած խոնավութիւնը ծծելով մաղի թելին երկնայալ և լարին կարճնալու յատկութիւններուն համեմատ այս նիւթերով գործիքներ են հնարուած, որ օդոյ մէջ խոնավութեան աւելնալն ու պակասիլը կը յայտնեն, և կ'ըսուին խոնավաչափ: Փորձառութեամբ ստացուած զանազան ուրիշ նշաններ ալ կան օդոյ մէջ խոնավութեան աւելնալը իմանալու և հետեւաբար մօտաւորաւ անձրև գալը գուշակելու համար:

Սպիացեալ վերքերը ինչպէս և ուսաց վրայ գտնուած կոշտերը (նոսրը) և ցուրտէ դարնուած մատուց ցաւիլ կ'սկսին, հաւք կը կայացարին, այսինքն կտուցով փետուրնին ստկել կը ճգնին և հողոյ մէջ կը տապալակին. ջրային թռչունք յաճախ կը լուսացուին, ջրոց վրայ կը վաղեն և թեւերնին կը զարնեն. դուրսը աւելի կը պոռչալտէ, և չիլի մէջ պահուած կանաչ դուրսը սոյն անօթին յատակը կ'իջնայ. խլուրդը (քօտտէպէք) աւելի կ'աշխատասիրէ, գետնի որդերն ու խնուկները (սիւմիւք) լիւ պէօճէք, սայլանկէօզ) հողէն դուրս կ'ընեն. սիրամարդը (թալուզ գուշու) կաշաղկը (սագաղան) և անձեղը (աւաղառկա) և զանազան ջրային թռչունք անախորժ ձայներնին դուրս կը ձգեն. ոչխարք աւելի ուտելու ետեւէ կ'ըլլան, ծիծառն (գրուանիլճ) հողի երեսէն կը թռչալի, կատուն թափիկներով կը չփուի և վերջապէս ձուկերն ալ ջուրէն վեր կը ցատկորտեն:

Մթնոլորտը խոնաւ եղած ատեն՝ լուսնի և արեւու շուրջը մառախլապատ շրջանակ մը կը բոլորէ, ճախին և լճի ջրերը մէջերնին գտնուած միջատեց շարժումէն նշտուր կ'երևին. և երկաթ և մարմարիտի պէս մարմինները, զորս ձեւաօք շոշափելով պաղ կը գտնանք, զիրենք պատող օդոյ խոնավութիւնը խտանելով կը թրջին. արեւը ծագած ատեն երկինք յարեւելս խիստ կարմիր և մառած ատեն արեւմուտքը ամպա-

մած կ'ըլլայ. բուսոց մէջ ոմանք անձ-
րե գալու մտերը ծաղիկնին գոյ կը
պահեն, ոմանք ալ ընդհակառակն կը
բանան, և բոյսեր ալ կան, որ այս
պարագային մէջ ցողուննին վեր կը
բարձրացնեն, ինչպէս են երեքնուկը
լուբիան, սիսեռը և վիգը իբր թէ
ջրոյ վառաբէին:

Գ. Ս.

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ՄԵՏԱՂԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մարտի

Մարտի 14-ը ճերմակ մետաղ մ'է, որ
միջնորդութիւն հաստատել ջերմութեամբ կը
հալի. շուրջն է անգամ աւելի ծանր է.
երրորդ ստորին տաքցնեն, և կը ցնդի.
ոսկին և արծաթն ալ կրնայ լուծել:

Ասոր համար յիշեալ երկու մետաղ-

ները հանելու և զտելու կը դործա-

ծուի:

Նաև կը դործածուի դեղերու մէջ
և օգտակար գործիքներ շինելու:

Երկրորդական հանքերու մէջ խիստ
քիչ անգամ դուռ մետաղական սնդիկ
կը գտնուի:

Երկրորդական սնդիկը որ կենսաբա-

րին (բօթա) ալ կ'ընտելի, խիստ աղւոր
կարմիր գոյն մը ունի, և կրակի բըռ-

նելու պէս մէկէն կը ցնդի (սւլար):

Երբեմն մանր մանր բիւրեղացած
կը գտնուի. բայց սովորաբար թերթ

թերթ կամ զանգուածի ձևով կը
գտնուի մութ կարմիր կամ սևակալ

գունով:

Չտելու համար երկաթի խարուրի
կամ կիրի հետ մէկտեղ կը թորեցը-

նեն, որով ծծումբը երկաթին կամ
կիրին հետ կը միանայ, և զուտ ծը-

ծումբը կը ցնդի:

Միջինի հանքերը միայն երկրորդա-

կան հողերու առջի կարգերուն մէջ
կը գտնուին:

Արծաթ

Արծաթը ճերմակ և հնչուն մետաղ
մ'է, որ ժանտալուրի (քէլայ սուլու) մէջ
կը լուծուի. ամենաբարակ թել
կը քաշուի, և դիւրաւ կը խարտոցուի
ու կը կարուի:

Հալեցնելու համար սաստիկ կրակ
պէտք է, և հասարակ օդերու մէջ
կենտրոն ամենին չը ժանգոտի. ջու-
րէն տանուկէս անգամ աւելի ծանր
է:

Մէկ քիլոգրամ արծաթը 200 կամ
210 ֆրանք կ'արժէ:

Սովորաբար զուտը ոլորած թելի
պէս կը գտնուի, երբեմն ալ խոշոր
կտորներով. վրան գրեթէ միշտ աղ-
տու կամ սև նիւթով մը ծածկած
կ'ըլլայ:

Երկրորդական արծաթը պողպատի
պէս մոխրագոյն է, գիւրաւ կը կոտ-
րուի, և խորանարդ ձևով կը բիրե-
ղանայ:

Այս տեսակը ամենէն շատն է:
Բերրիանուն արծաթը մոմի պէս
կակուղ է, կէս թափանցիկ, գոյնն ալ
դեղին կամ կանաչ. երբ ճրագի բո-
ցին բռնեն, կը հալի և քլորի հոտ մը
կը հանէ. նոյնպէս խորանարդ ձևով
կը բիրեղանայ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եկտեմբեր

Եկտեմբերը ընտելի բերքին այն կոտ-
որը որ տարուէ տարի կամ ամիս ամիս

կը շահի մարդ աշխատելով, և կամ
ուրիշներուն աշխատութիւնը վարձե-
լով:

Եւ որովհետեւ այսպիսի բերքին
աղբիւրը տեսակ տեսակ կրնայ ըլլալ,
անոր համար եկամուտն ալ շատ տե-
սակ կը բաժնուի:

Գետինէ, շէնքէ, կամ հաստատուն
ստացուածքէ առաջ եկած վաստակը,
մասնաւոր կերպով կ'աճար, հաս-
կամ շահ կըսուի:

Վաճառականութենէ, արւեստէ և
նիւթական աշխատանքէ առաջ եկա-
ծը կըսուի փաստ. իսկ թէ որ
աս աշխատանքը նիւթական բանի վը-
րայ չէ, ան տեսն կըսուի ֆաշի կամ
ֆաշի:

Ընդհանրապէս երբոր քաղաքական
պաշտօնաւորաց ուժերը չափազանց
շատ է, հասարակաց հարստութեանը
փնտ կըլլայ, և աւելի փնտ կըլլայ,
երբոր աշխատողներուն վաստակը դա-
տարկականաց մարդոց հարստանալուն
գործածուի:

Ասով իմացուի որ եկամուտները
ինչ տեսակ ալ ըլլան, քաղաքական
տնտեսութեան մէջ պէտք է աղէկ
գիտուն, այնպէս որ ոչ անով աղ-
բողներուն համար խիստ քիչ ըլլայ և
նեղութիւն քայն, և ոչ ուրիշներուն
համար չափէ դուռ շատ ըլլայ, որով
և աշխատողները չարաբարուին:

Գետինը կամ երկիրն այնպիսի աղ-
բիւր մ'է, որ անկէ թէ տէրը եկա-
մուտ կառնէ, թէ վարձուրը և թէ
գործաւորը. ուրեմն թէ որ տնւոր մը
գետինն տէր և գործաւորն ալ ինք
ըլլայ, երեք տեսակ վաստակն ալ
ինք կ'ընէ:

Երկիր բանեցանելու պէս շահա-
ւոր արհեստ չի կայ, վասն զի առաջին
նիւթերն անով առաջ կուգան. ժո-
ղովրդեան մեծ մասը անոր վրայ կըր-
նայ աշխատիլ, մարդուս առողջու-
թիւնը անով կը հաստատուի և ար-
հեստներէն ու վաճառականութենէն
աւելի ապահով է, միայն թէ սովոր-
աբար շահը ուրիշ արհեստներուն և
վաճառականութեան շահուն չի հաս-
նիր:

Մարդ երկու կերպով կրնայ իր ըս-
տակը գետին վրայ դնել, մէյժ երկ-
րին տէր ըլլալով և մէյժ մ'ալ երկիրը
վարձելով:

Երկիր տէր ըլլալը խիստ վաճառելի
բան է և շատ օգտակար է. շատ տեղ
ալ մասնաւոր արտօնութիւններ կը
վայելեն երկրի տէրերը, և եթէ հա-
րուտ են, ուրիշ պաշտօններու և
կառավարական գործոց մէջ ալ կրնան
մտնել:

Միջին կարգի և կամ աղքատ դա-
սու մարդոց մեծ միութեամբ ինչն է
որ գտնէ վարդիկ արտ մը ունենան,
և հանդատութեամբ վայելեն անոր
պտուղը:

Սակայն աւելի շատ մարդ կը գըտ-
նուի որ վարձուրը ըլլալու կարողու-
թիւն ունենայ քան թէ երկրի տէր
ըլլալու:

Ասոնց վիճակն ալ սո աղէկու-
թիւնն ունի, որ իրենց վաստակը միշտ
որոշուած և միակերպ կրնայ ըլլայ,
այսինքն, երկրին տէրը շահի ալ, կոր-
սնցունէ ալ, իրենք իրենց վաստակը
ունեն, թէպէտ և քիչ ըլլայ այդ
վաստակը:

Թէ որ վարձուրը աղէկ բանեցունէ
երկիրը, իր վաստակը կաւենայ, երկ-
րին տիրոջ համար ալ մեծ օգուտ է
երկրին այնպէս աղէկ բանեցուցած
ըլլալը: Ուստի երկրին տէրը շատ ա-

ւելի վաստակ կընէ երկար տան
վարձուրի տուով երկիրը, քան թէ
տարի մը կամ երկու տարի միայն,
վասն զի վարձուրը երկրին այնպէս ա-
ղէկ կը բանեցունէ որ իրեւ թէ իրն
ըլլար, և անով տիրոջը յաջորդեն-
ուն մեծ օգուտ կընէ:

Ասոր համար երկրի մը տէրը ոչ
միայն պէտք չէ որ կարճ պայմանա-
ժամով վարձուրի տայ երկիրն, այլ և
շատ վարձք ալ պահանջուր չէ, միայն
թէ ան պիտի նայի որ վարձուրը ար-
գար, հաւատարիմ և աշխատասէր
մարդ ըլլայ:

Հին ատենի մարդիկը շատ տեղ ի-
րենց դերերը կը գործածէին երկիր
բանեցնելու, և թերեւ ինչուան հիմա
ալ կան այնպիսի տեղեր, ուր նոյնն
ի գործ դրուի, որովհետեւ այս կերպը
երկրի տէրերուն համար խիստ շա-
հաւոր էր. բայց գերութիւնը տեսնի
բան ըլլալով՝ արդարաւէր մարդիկ
լաւ կը համարէին քիչ վաստակ ընել
քան թէ այլոց նեղութեամբ հարստ-
անալ:

Այս ալ ճշմարիտ է որ երկիր մը եթէ
աղքատ ալ ըլլայ կարելի է թէ վար-
ձուրը ըլլալ կըրոյ քիչ մարդ գտնուի
աղքատութեան պատճառաւ. հապա
գրեթէ պարզ գործաւոր կամ մշակ
կ'ըլլայ ամեն մարդ, ու թէ գործիք-
ները և թէ ուրիշ պէտք եղած բա-
նքեր երկրին տէրը կուտայ:

Այսպիսի տեղերէն թէ որ տէրը
աղէկ աչք չունենայ երկրին վրայ և
հոգ չը տանի, երկիրը ամենին չա-
ղէկնար, մասնաւոր թէ օր օրի կը
դէնայ, վասն զի գործաւորին հոգը
չէ երկրին դէնալը կամ աղէկնալը,
երբոր ինք իր աշխատութեան վարձքը
կ'առնէ:

Տարակոյս չկայ որ եթէ կարենայ
մարդ ինքը մշակել երկիրը, բարձր ե-
կամուտն և վաստակն իրեն կը մնայ,
որով թէ ինքը կը հարստանայ և թէ
երկրին աղէկ կը մշակուի:

Բայց այս բանն յաջողութեամբ
անկարելի է հիմա, վասն զի ստակի
և երկրի տէր մարդիկը հիմա ընդ-
հանրապէս վաճառի մեծցած և պա-
րագ ու հանգիստ կենանքի վարժուած
ըլլալով չեն կրնար երկրագործութեան
աշխատանքը դիմանալ:

Իսկ աղքատ գործաւորները երբոր
երկրի տէր ըլլան ու բարձր վաստակն
իրենց ընեն, շատ դժուար բան է որ
իրենց չափաւորութեանը մէջ մնան,
հապա կ'սկսին կամայ կամայ դիմա-
կութեան, դատարկութեան և հան-
գըստութեան ետեւ ըլլալ:

Աս բաներն Եւրոպացիք տեղ տեղ
փորձով ալ իմացան և տեսան որ ճշ-
մարիտ է այն խօսքը թէ՛ որ և իցէ
արհեստի և գործողութեան մէջ աղէկ
պէտք է զգուշանալ այնպիսի երեւա-
կայութիւններէ, որ, վեր ի վերոյ մը-
տածելով շատ օգտակար և շահաւոր
բաներ ըլլալ կը կարծուին, բայց իրօք
անտես չեն, և վնասակար ալ կ'ըլլան:

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՐ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ի Գ. ՊՈԼԻՍ

Ե.

Ինչպե՞ս և Կ. Պոլսոյ պանդոկները

Պանդոկներու խնդիրը՝ ամենակարեւոր
և մեծ ուշադրութեան արժանի խնդիր
մ'է, որ քանի անգամ ուրիշ դիտողներու
մտածութեանց առարկայ եղած, քանի
անգամներ լրագրողներու մէջ յուշուած է
թէ և, բայց պէտք եղածին չափ կարեւորու-
թիւն և իւր արժանաւոր լուծումը չէ ըս-
տացած: Ուստի քանի որ առիթ ընծայե-
ցաւ ինձ իմ առողջարանական յօդուած-
ներուս կարգին հանդիպել նաև այդ խնդ-
րոյ, արժան համարեցայ իմ մասնաւոր
դիտողութիւններս հաղորդել Լոյսի պա-
տւական ընթերցողաց:

Ասկէ առաջ Պոլսոյ միջին և ստորին կար-
գի ժողովրդեան մեծ մասին բնական թա-
ղերուն և տուններուն վրայ ըրած իմ դի-

տողութեանցս մէջ, ցուցուցած էի ըստ
բնական թէ՛ քանի վատառողջային վի-
ճակի մը մէջ կը գտնուին այդ բնակարան-
ները, հիմա Պոլսոյ պանդոկներուն վրայ
ընդհանուր տեսութեամբ գաղափար մը
տալու համար կ'ըսեմ որ այդ վերջինները
(պանդոկները) անոնցմէ ալ վատ և հա-
կառողջային, ըսել կուզեմ որ բնակարա-
նաց ամենէն ստորին տեսակէն են:

Հարկ չկայ ըսելու որ պանդոկներ — իսկ —
կուշուած բնակարանները այնպիսի տեղեր
են, ուր շատ մը մարդիկ խնամած գրեթէ
մի և նոյն տան մէջ կ'ապրին. այդպիսի
տեղեր ալ, բնականաբար, հանրային տե-
սողութեամբ են (Mysgiene publie) տե-
սակէտով, առողջութեան պահպանելիք
կը դժուարացնեն: Ասկէ դատ, այդ հան-
րային բնակարանաց մէջ ապրող անհատ-
ներն ալ, որովհետեւ ընտանեկան խնամքէ
զուրկ են, որովհետեւ կանոնաւոր կեանք
մը չեն կրնար վարել, ըսել է որ հակա-
ռողջապահիկ պայմանաց մէջ կը գտնուին,
և հետեւաբար պանդոկները անհատական
առողջարանութեան (Mysgiene privée) տե-
սակէտով ալ, առողջութեան խնդրաւորութեան
զուրկ կը փութացնեն:

Եզրակացնելով կ'ըսեմ որ պանդոկները
թէ՛ հանրական և թէ՛ անհատական տե-
սակէտներով առողջութեան կը վնասեն:
Չանանք այդ երկու կէտերը առանձինն
ղնել և պարզել:

Ա. Հանրական առողջարանութեան տե-
սակէտով առողջութեան վնասաբեր են
պանդոկները, անոր համար որ, այդ բնա-
կայրերը առողջութիւնը վերջնապէս ամեն
տեսակ ապականութեանց կեղծոնն և վա-
ռարանն են:

Մտիկ ըրէ՛ք ինձ հիմա, նկարագրեմ
ձեզ Պոլսոյ մի խանը, և պիտի հասկնաք
թէ ինչ ըսել կուզեմ:

Երեւակայեցէ՛ք անգամ մը, թէ այդ խա-
նը՝ չըսեմ կանոնաւոր, աղբի երեցող դուռ
մ'ալ չունի, և հոն մտնալու համար երկու
խարսուղ պատերու միացած անկիւնի մը
մէջ տեղը բացուած ծախէ մը անցնելու է,
ինչպէս մողեսները իրենց բոյները երթա-
լու համար որմոց ծեղկերուն մէջէն կը ստո-
ղոսկեն:

Այդ ծախէն, այսինքն խանի դուռէն
ներս մտնալու պէս, ծահաշոտութեանց
ալիք մը կուգայ բաղնիկ հատուկեացդ
թաղանթին և կը քստմնեցնէ թէ և դեք
պահի մը, բայց քանի որ այդ դուռէն
դէպի խանին սրահը ձգուած օձապոյտ
և ժանտալիք ճանապարհի մէջ յառաջա-
նաս, երթալով հոտոտելիք այդ ֆեղջիկ
հոտերուն կը վարժուին, իսկ թէ՛ դիւրա-
զգաց և դիւրագրգիռ են, շատ հաւանա-
կան է որ անմիջապէս գլխու ցաւ մը կամ
փսխումներ ունենան այդ զարաշոտ նե-
խութեանց մէջ:

Բնաւ չափազանցութիւն չերկն ըսած
ներս, թող անոնք որ ըսածներուս ամե-
նաճիւղ ստուգութեան վրայ հիւշելի չափ
տարակոյս ունին, քան ինձ հետ, այցե-
լենք այդ պանդոկը ըստած ապականու-
թեանց կեղծոնապարհներ, և պիտի տես-
նան որ գրեթէ կ'անցորանայ մանրամասն
կերպով նկարագրելու զանոնք:

Ես՝ այս յօդուածս շատ չերկարելու հա-
մար զանց պիտի առնեմ այդ մանրամասն
նկարագրութիւնները և դալ յօդուածովս
պիտի ջանամ բացատրելու պանդոկներու
մէջ ապականութեանց ծնունդ տուող ղըբ-
խաւոր պատճառները:

Բ. ՌՈՊԵՆՍՈՆ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌԱՊ

Ուրիշ ծաղրողը ինք ալ ծաղրելի
կըլլայ:

Ուրիշը գէթաղբութեանը վրայ
խնդացող մարդը գէթաղբութեան չա-
ղատի:

Ուրիշը համար հոր փութող ինք
կիցայ անոր մէջ:

Մարդահաճոյութեամբ ձեռք բեր-
ուած վաստակը արդար շահն ալ կը
տանի:

Կեղծ աւար մարդուն յաջողութիւնը վախճան չունի:

Նախանձոտութիւնը սարսափելի տանջար է:

Ուրիշի ունեցածին աչք տնկողը չի կրնար պահպանել իր ունեցածը:

Բամբաստանք ընող մարդը միշտ բամբաստելի կըլլայ:

Ուրիշի պակասութիւններու վրայ խոշորացողը չարիք մարդը չի կրնար տեսնել իր մեծ պակասութիւնները:

Շուտ դատաստան ընողը ծուռ դատաստան կընէ:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Ճակատելի շատ չեն:

Ճակատելի (բանձար) շարքը չինիւ լու կերպը խիստ դժուր է:

Այնպէս ճակատելիները ժողովէ, անուաւոր մեքենայի մը անիւներուն մէջ լեցուր, որով բոլոր ճակատելիները թերթ թերթ կը կտրուին. առ ան կտրուեցները և հնձանով ճղմէ սաստիկ, վազած հիւթը շուտով մեծամեծ խալկիներու մէջ հաւաքէ, և սաստիկանաբար եփէ ինչուան որ աղէկ մը թանձրանայ, և կամայ կամաց պարելով կարծրանայ ու շաքար մը կըլլայ որ դժուար կը փլի. համին կոշտանէ եղէգի շաքարէն վար չի մնար քոյնի ալ խիստ ճերմակ է, անանկ որ եթէ խիստ ծակ ծակ չըլլար, հասարակ շաքարէն որոշելը անկարելի էր:

Պէտքէ թանկով քանակաւորութիւնը

Պէտքէ թանկութեամբ ստեղծ անագեղ տալու անհոգ եղողները շատ անգամ աս վտանգը կը քաշեն որ պէնձին ժանգը կըրակուրին կը զարնէ ու կը թռնաւորէ:

Այսպիսի պարագայի մէջ սովորական դերը շաքարով խառնած ջուրն է. բայց կայ ուրիշ դեղ մ'ալ որ շատ դժուրին ու ապահով է, և ահա զայն պատրաստելու կերպը:

Առ քանի մը դաւաթ դուռ ջուր. պնակի մը մէջ ալ հաւակի ճերմկուցն դարկ որ փրփուր դառնայ. ան փրփուրը ջուրով լեցուն դաւաթի մը մէջ դիր ու նորէն խառնելով դարկ, յետոյ հիւսման խմորով, նոյն պնակին մէջ ուրիշ հաւակի մը ճերմկուցը դիր ու առաջինին պէս փրփուրը դաւաթին մէջ խառնելով հիւսման խմոր որ լամէ. այսպէս բրէ, մինչև որ սիրտը ետ դայ:

Երբոր խոտուկը կսկսի դադրել, մեղմացուցիչ ու մաքրող բնութիւններ տալու է, ինչպէս է մոլոշի (էպէմիէօ-մէնի) տերեւներուն ջուրը, բայց միշտ բժշկի խորհրդով ընելու է, եթէ բժշկիչ կայ:

Ոմանք հիւսման խմորը ետ բերել տալու համար ձէթ կը խմորեն, բայց այս բանն աւելի վնասակար է, քան թէ օգտակար:

— 333 —

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻ ԽՕՍՔԵՐ

Նախադրող է Լ. Պ. Պ. Պ.

Գեղացիներն մէկը իրեն էշովը տեղ մը կըրթար: Թեթեւօրէն մէկը խեղ-

ճին հետք իյնալ ուղեւորի կսկսի ետեւէն կանչել: «Ո՛ր կըրթաք երկուքնիդ մէկտեղ»:

Գեղացին դարձաւ ու պատասխատեց «Երեքիս համար խոտ փնտռելու կըրթամ»:

Անկեղծ Կարգադրութիւն

Լուրդովիկոս Ժ. Գ. Ֆրանսայի թագաւորը ոտանաւոր մը չինած ըլլալով Պուլտով բանաստեղծին կը ցուցնէ և կը հարցունէ «Ինչպէս է սա գրածս»:

Պուլտով կը կարդայ ու կըսէ «Տէր արքայ, բան չի կայ որ անկարելի ըլլայ հրամանագր. ուղեր էք դէշ ոտանաւոր չինել, յաջողութեամբ»:

Իսթիլ սուլուն Խաբարէն

Աղուէնը հաւանցի մը հաւերը բարձր տեղ մը թառած կը տեսնէ, կը նայի որ սուտ ու մուտ խօսքերով անոնց քովը մօտենայ, ուստի կըսէ «Ճերմի մեծ աւետիս մը ունիմատուր, բոլոր կենդանիները մեծ ժողովը մը ըլին և որոշեցին որ մէջերնին ասկէ ետքը սէր ու խաղաղութիւն ըլլայ»: Եկէք մենք ալ հաշտուինք իրարու հետ ու ասկէ ետքը եղբոր պէս ապրինք»:

Արագաղը աղուէնէն բարակմիտ, վեր կենէ կը շտկուի ու մէջ մը չորսս դին կը նայի. — «Ինչ նայեցար կըսէ աղուէնը»:

Նայեցայ որ երկու չուն կուգան. — Աղուէնը աս լսելուն պէս կը ձգէ կը փախի:

«Ե՛, կըսէ արագաղը, ո՛ր բարով կենդանիները սէր և խաղաղութիւն չըրին»:

Աղուէնը վաղելու ժամանակ կըսէ. աս չունները կարծեմ դեռ չեն խմացած»:

Բամբաստանք

Իշխանաւորին մէկը տեսնելով որ երկար ատեն իր բարեկամին սեղանին վրայ կըրակուրենք խիստ դէշ են ու բամբաստանք շատ, չդիմանար ու օր մը յանկարծ կըսէ տանտիրոջը «Ո՛հ, պարոն, չոր հացով եղբարցս միտը ուտեղէն ձանձրացայ»:

Իր քննարկող Խաբարէն

Մարդուն մէկը աչքի ցաւ ունեցեր է եղբր երկար ատեն. օր մը մեծաբէն մէկը կը հարցունէ թէ՛ «աչքդ քննալէս է»:

— Պարոն, կըսէ, քեռորդուցս կարծիքն ան է թէ հիմա աւելի լաւ կը տեսնեմ, և հաւանական է»:

ԽԱՍՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Կ'ըսուի թէ Կ. Պօլսոյ Անգղիական դեսպան Լորտ Տիւֆթերն իրլանդիոյ փոխարքայ պիտի լինի: — Լորտ Քալէնտրի (եղբայր Հարթիւնիլիքին մարքիզին) Պ. Ֆոսթրի տեղ իրլանդիոյ նախարար անուանեցաւ: — Կը հուսուածեն թէ Պ. Բարնէլ լիբերալն Երեսփոխանական ժողովը մէջ մտած ժամանակ հաշտարար յայտարարութիւններ պիտի ընէ: — Պարսից Շահն հրաման բրաւ յարքուսի դրաւել բոլոր այն գերեզարձ նաւերն, որ Պարսկական նաւահանգիստները կը մտնեն: — Բեքերապուրէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հրէայ պատուիրակները յայտարարեցին թէ չեն կըր-

նար ընդունիլ Հրէից վերաբերեալ նոր օրինաց մէջ այն կէտերը՝ որ հարուստ Հրէից արտօնութիւններ տալով հանդերձ աղքատներն օրինական պաշտպանութենէ զուրկ կը թողուն: — Թունուզի կառավարութեան ծախքերն հետզհետէ աւելնալուն պատճառաւ, Թունուզի Պէյլին թողակէն 600,000 դշ դեղուած է: — Ռուսիայէն Հրէից յԱմերիկա դադարեցնելու ինքնաշարժութիւնը կը շարունակէ: — Աթէնքէն (մայրաքաղաք Յունաստանի) հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կորնթոսի պարանոցին հատման աշխատութեանց բացումն հինգշաբթի օրը կատարեցաւ: — Իրլանտիոյ նախարար Լորտ Ֆրէսթերք Գէյ-վընտիլ և իւր խորհրդական Պ. Թ. Հ. Պուրք անցեալ իրիկուն ֆէնիքս ֆարք (Ի Տայլին) ծառաստանին մէջ սպաննուեցան հրացանի հարուածներով: — Եւրոպական լրագրաց խօսքին նայելով Պուլտովի փիլիսոփայութեանց ուշադրութիւնը գրաւեց է, և թէ այս մտքին փութալան բանակցութիւնը կը լինին եղբր: Կ'ըսուի նաև թէ Պուլտովի Աղէքսանդր իշխանն հրաժարելու դիմաւորութիւն ունի: — Իրլանտայի ինքիւր իրաւախօսութեամբ կարգադրելու ջանքեր կը լինին Անգլիոյ առաջին նախարար Պ. Կլաւտոնի կողմէ, որ տրամադրութիւն ունի իրլանտի օրինաց մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու: Պ. Բարնէլ որ բանախն արձակուեցաւ, խօսք տուած է նպատակ իրլանտայի մէջ անդորրութեան հաստատուելուն, այն պայմանաւ՝ որ հողագործաց մինչև հիմա անվճար մնացած վարձերը չընորհուին անոնց, որոյ համար կ'ըսուի թէ պէտք եղած դրամը կառավարութիւնը պիտի վճարէ: — Պուլտովի իշխանը Բեքերապուրի գնացած է: — Աւստրիոյ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հանած է, որով կը ծանուցանէ թէ Հէրսէլքի և Պոնապի բոլոր ապստամբը որ մինչև Մայիս 8/20 կը դառնան իրենց տուները, ներում պիտի ստանան, եթէ սովորական օրինաց դէմ ոճիր գործած չեն: — Վերջին երեք ամսոց մէջ 7,020 անդամ բաղկացեալ 1,317 ընտանիք իրլանտայի մէջ իրենց տուներէն հանուեր են վարձը հատուցանել չուղեղուն պատճառաւ: — Բեքերապուրիէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ մեծ հրդեհ մը տեղի ունեցած է Պամֆէնէ քաղաքը, և Հրէից վերաբերեալ շատ մը խանութներ և տուններ այրեր են: Վնասն 500,000 ռուբլի կը հաշուուի: — Ռուսիոյ կայսրն հրաման բրաւ շուտով դատել այն անձինքն, որ վնաս հասուցած են Հրէից: — Ռուսիոյ կառավարութիւնն հրաման բրաւ դաւաճող կառավարիչներուն արգիլել Բոսն ժողովրդեան կողմէ ո'ր և է շարժումն ընդդէմ Գերմանացւոյ: — Յունաստանի կառավարութիւնն Աթէնքի պանքաներէն մէկուն հետ պայմանագրութիւն մը կընքած է Աթէնքի և Բաղդադի մէջ տեղը երկաթուղի մը շինելու: — Արապի Պէյլին (Եգիպտոսի զինւորական գործող նախարար) կենացը դէմ դաւնելով ըլլալու ամբաստանութեամբ բանտարկեալ Չէրքէզ սպայը տըսորի դատապարտեցան:

— 333 —

ՆԵՐՔԻՆ

Նոր Առաջին Նախարար Բարձր. Ապու-Խալիֆան փաշան պաշտօնի անցած օրէն հոգածութիւն կը ցուցնէ

բարենորոգմանց եւ մինչև Պաղատա շինութիւնը երկաթուղի մը խնդրոյն, որուն համար ստեղծ նախարարական ժողով կը դուրսդրուի: — Վեհ. Սուլթանը մի քանի օր առաջ Բարձր. Ս. Նախարարին 6,000 եւ Սըլիպեղադոսի նախար. կուսակալ Սայիտ փաշային 3,000 ոսկի պարգեւ տուաւ: — Ֆրանսայի նորընտրու դեսպան Նոյալ մարքիզն երեկ Վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ իւր վաւերագրերը մատուցանելու համար: — Հոլանտայի թագաւորին կողմէ Աւիւթի մեծ ժապաւէնը բերող պատուիրակութիւնն այսօր Վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայանայ: Վեց անուղղակի տրոց Եւրոպական վարչութիւնն իր պաշտօնը կը շարունակէ: — Կ'ըսուի թէ Բ. Գուռը դիտաւորութիւն ունի Բաղէշի կուսակալութիւնը ջնջելու: — Բ. Գուռը դեսպանատանց ոմանց ծանոյց թէ առեւտրական դաշնագրութեանց պայմանագրած ատեն՝ հարկերն 20 յաւելում մը պիտի առաջարկէ մաքսական սակագնոց վրայ: — Եւրոպական եւ Ասիական սահմանագրութիւններն ամրացնելու եւ պէտք եղած ամրութեանց (իսթիսքեամ) յատակագրելու ջնջելու համար զինուորական յանձնարարութեամբ կը զբաղուած է Ղազի Ահմետ Սուլթան փաշայի նախագահութեան տակ: — Վաղը լրագրերը կ'ըսէ թէ Գերմանական կառող ընկերութիւնն մը Թուրքիոյ մէջ հասարակայն օգտակար գործոց պիտի ձեռնարկէ, եւ, նախ Նիկոմիդիայէն մինչև Պաղատա երկաթուղի մը պիտի շինէ: — Ռուսական դեսպան Պ. Թը Նովիքով, որ Բեքերապուրի պիտի մեկնէր, տակաւին հոս է: — Պատերազմական տուգանաց խնդրը դեռ վերջացած չէ:

Կայսերական հրամանաւ

Սըլիպեղադոսի նախար. կուսակալ Սայիտ փաշայ արտաքին գործոց նախարար, Նախար. արտաքին նախարար Ասիմ փաշա Էֆեաֆի, Գոնեայի նախար. կուսակալ Աբիֆ փաշայ Պետական խորհրդոյ նախագահ, Նախար. Էֆեաֆի նախարար Սուպի փաշայ Երկրագործութեան և վաճառականութեան նախարար,

Երկրագործութեան և վաճառականութեան նախար. նախարար Րայիֆ Էֆ. հասարակային շինութեան ընդհանուր ջնջիչ, Տրոց վերատեսուչ Մուստաֆա փաշայ հասարակաց կրթութեան նախարար, և հասարակաց կրթութեան նախար. նախարար Ալի Ֆուատ Պէյ տրոց վերատեսուչ անուանեցան:

Ա. Զ. Դ

Բանկալի Նշան թաղը կուտւած տեղը 2000 կանդուս դեմին կայ ծախս, որ պիտի վաճառուի աժան դէնով:

Ուղղը կը հրաւիրուի Լոյսի Խըմբադատունը:

— 333 —

ԿԱՐԵՒՈՐ Ա.Զ.Դ

Հրատարակեցաւ նորային Գաղղիերէն — Հայերէն բառարանի առաջին մասն, որ կը բաղկանայ Ա—Ի գրերը, թղթակազմի զին 128 դասկան արձաթ: — Մասնաւորութեան կը խնդրուի թերթ թերթ զնոյ արգոյ անձերէն որ բառարանին 135 դ. թերթը, յորում կարեւոր սրբագրութիւն մ'եղած է, բարեհաճին անպաղպ վերադարձնել Ֆրէնկեան, Գալիֆեան, Ղուկասեան և վայս գրաւաճառաց: Կրկին տպագրեալ թերթը փոխարէն պիտի տրուի ամենուն յէ:

ԱՐՏՈՒՄՍԻՐ	ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Ե. ԴԻՄԱՐՏԵԱՆ	Մ. ԳԱՔԱՄԱՃԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏՆՏԵՍԵԱՆ	ՍԽԱՊԻՒԼԻՒ ԽԱՄ Ն. 47